

De zwarte markt

In Utrecht heb je de Utrechtse Bazaar, een soort Beverwijkse Zwarte Markt, maar dan in Vleuten. Er wordt reclame voor gemaakt op de lokale radio- en televisiezender RTV Utrecht. Je ziet (of hoort) dan een paar Utrechtse volksbuurtvrouwen die met platte stem de voordelen van de Utrechtse Bazaar aanprijzen.

Ik ben er wel eens geweest. Een keer of twee, hooguit drie. De Bazaar staat niet heel hoog op mijn lijstje van 'Plaatsen waar je geweest moet zijn'. Niet vanwege de mensen, integendeel. De verkopers op de markt en de klanten die daar komen, zijn juist hele leuke en vrolijke mensen. Hart op de tong, kleingeld in de zak. En als je, zoals ik, een lokaal bekend hoofd hebt, dan is iedere marktkoopman je beste vriend. Dan vliegen de aanbiedingen je om de oren en krijg je bij iedere groentekraam een appeltje voor de dorst. De laatste keer dat ik er was, moest m'n toenmalige vriendin een paar nieuwe laarzen hebben, en ik een paar sportschoenen. Uiteindelijk liepen we met een nieuw telefoonfrontje, twee kilo bananen en een zak hamstervoer (voor de burens) weer naar buiten.

Leuk.

In Amsterdam heb je Beurs van Berlage. Dat is ook een soort markt, maar dan voor aandelen. Aandelen, opties, *stocks and bonds*, allemaal koopwaar in Amsterdam. Een kennis van mij heeft een kantoor in het beursgebouw, waar hij, samen met zijn vrouw, filmpjes maakt voor tv en internet. Ik kom er dus weleens, het is een interessant gebouw met een rijke geschiedenis. Er liggen mozaïeken in vloeren, het hout is bewerkt en besneden, er wordt regelmatig schoongemaakt, kortom: mooi. De Beurs is nu niet meer actief in de vorm die we allemaal kennen van een aandelenbeurs. Een paar jaar geleden stonden er iedere werkdag tweeduizend aandelenhandelaren op de vloer, tegen elkaar in te schreeuwen om de beste deal te sluiten. Je kon de handelaren herkennen aan hun jasjes, opvallende creaties met grote zakken en afwijkende kleuren. Aan het einde van de week dronken ze champagne in een hotel om de hoek, om te vieren dat ze weer grandioze winsten hadden geboekt. Vandaag de dag zijn de beurshandelaren van weleer verdwenen. Geen schreeuwende mannen die fanatiek vijftienghonderd vierkante meter beeldscherm in de gaten houden, maar afzonderlijke kantoortjes, waar iele mannetjes met een muisarm geduldig op een schermje zitten te klikken. 'De lol is er wel af, nu de beursvloer dicht is', meldde een andere kennis van mij, die voor kort beurshandelaar was. Hij doet nu iets in de automatisering. Minder verdienen, meer lol.

De afgelopen dagen zijn de aandelenbeurzen (zoals de Beurs van Berlage) flink gekelderde. Er werd gesproken van 'een slachting, 'een bloedbad'. In Azië begon de ellende, afgelopen maandag, en dat trok vrolijk door naar Europa. Een van mijn beste vrienden, Niels, verloor in een ochtend meer dan duizend euro op aandelen in een bouwbedrijf.

En dan heeft Niels nog niet eens aandelen in de financiële sector, zoals mijn moeder. Die maakt haar bankafschriften niet eens meer open sinds de jaarwisseling.

In de financiële sector vallen momenteel de hardste klappen. Dat heeft een hele duidelijke reden, maar het doorgronden van die reden kost een klein beetje tijd. Ik ga proberen het uit te leggen (als je het niet snapt, stuur je maar een mailtje).

Er zijn, grofweg, drie verschillende financiële instellingen.

1. Banken
2. Verzekeraars
3. Hypotheekverstrekkers

De functies van deze drie zijn bekend; banken lenen geld uit en functioneren als spaarvarken; verzekeraars delen de risico's die gelden bij brand, schade, overstromingen; hypotheekers zorgen voor een gedegen fundament om een huis te kopen.

In principe mogen deze drie instellingen lekker hun gang gaan. Wil je als bank een axorbitant hoog rentepercentage vragen van klanten die rood staan? Ga je gang. Als de klant het er niet mee eens is, gaat hij maar op zoek naar een andere bank.

De verzekeraars, met name de ziektekostenverzekeraars in de VS, houden er ook hun eigen richtlijnen op na. Het doel van een verzekeringsmaatschappij is om zoveel mogelijk geld binnen te krijgen, en zo weinig mogelijk geld uit te keren. (Michael Moore heeft daar weer een geniale docu over gemaakt: Sicko)

Als laatste de hypotheek verstrekkers: zij hebben de vrijheid om hypotheek uit te geven waar consumenten binnen een paar jaar failliet aan gaan.

Er zou een landelijke instelling zijn die verdachte financiële transacties en praktijken in de gaten houdt, een soort beurswaakhond genaamd FCC, maar die werkt in Amerika alleen op maandagochtend. De drie grote financiële takken kunnen ongeremd geld verdienen aan de bevolking, omdat ze zelf niet teruggefloten worden.

(voorbeeldje: je koopt met een creditcard een nieuwe koelkast. De koelkast kost 2000 euro, en je gaat akkoord met een plan om per maand 100 euro terug te betalen. In principe zou je na 20 maanden klaar zijn, maar er moet natuurlijk ook rente betaald worden. Je spreekt met de creditcardcompany, de ccc, af dat je vijf procent rente betaalt. Schappelijk, toch?

Nu heeft de ccc een trucje achter de hand; een tussentijdse renteverhoging! Sorry meneer Bart, maar u gaat over die 2000 euro van de koelkast geen 5 procent rente betalen, maar 15 procent! Gefeliciteerd! Dat betekent dat de koelkast je nu geen $(2000 \times 5\% =)$ 2100 euro kost, maar $(2000 \times 15\% =)$ 2300 euro. Dat is een winst van 200 euro voor de ccc! En daar hebben ze niets voor hoeven doen, behalve misleidende reclame maken.)

Op de zelfde manier is er met hypotheek gesjoemeld. Het grote verschil tussen een koelkast en een hypotheek is het aantal nullen. Als we voor de koelkast 2000 euro moeten betalen (met geleend geld), kunnen we voor de hypotheek (200.000 euro) wel honderd keer zoveel kwijt zijn. Je kunt er rustig van uit gaan dat de burger op de zelfde manier genaaid gaat worden als bij de koelkast: 100 keer 200 euro graties winst is 20.000 euro graties winst voor de bank.

Vergis je niet: dit is diefstal. Misleiding met financiële voorwaarden die achteraf niet blijken te kloppen.

Wij Nederlanders hebben over het algemeen al moeite om het begrip 'Hypotheek' te bevatten. Een langlopende lening van honderdduizenden euro's, met een huis als

onderpand, en allemaal mannen in nette pakken die het heel moeilijk uitleggen. Waar je je scheel voor moet betalen, de rest van je leven. Lastige materie. Een brood kopen gaat makkelijker, hoewel er veel ingewikkeldere processen vooraf gaan aan het maken van een brood, dan aan het maken van een hypotheek.

Het is voor de experts, de hypotheekverkopers, vrij makkelijk om mensen om de tuin te leiden. Je moet flink doorgeleerd hebben om te begrijpen wat er allemaal in de kleine lettertjes staat, en zo'n kerel met z'n gladde haar kan je van alles op de mouw spelden. Weet jij veel...

Welnu, om het allemaal nog ingewikkelder te maken, hebben de drie grote financiers in de Verenigde Staten een onderlinge deal gesloten. Officieel mogen ze niet in elkaars werkgebied komen – als bank mag je geen verzekeringen afsluiten, en als verzekeringsmaatschappij mag je geen hypotheek verstrekken. De deal die ze hebben gemaakt, vinden we terug in de veelbesproken sub-prime hypotheek. Er is een cross-over gemaakt tussen de grote instellingen, om de burger in een korte periode heel veel geld af te troggelen. En het was te simpel voor woorden...

De sub-prime werkt als volgt: mensen met een negatieve krediethistorie (hier in Nederland geregistreerd bij het BKR in Tiel) kunnen doorgaans bij een normale hypotheekverstrekker in de VS niet zomaar een paar ton lenen. In de VS echter, verklaart de president tegen beter weten in dat de economie geweldig presteert (dat is niet zo), dat de oorlog in Irak naar wens verloopt (ligt aan het standpunt dat je inneemt) en dat het belangrijk is voor het land om zoveel mogelijk geld uit te geven. Dat houdt de economie draaiend!

Op aangeven van Bush, met zijn mooie praatjes, nemen de schurken onder de bankiers het heft in handen, en beloven een huis aan iedereen die het niet kan betalen. Als de economie toch zo goed draait, kunnen we iedereen aan woonruimte helpen. 'Je hebt geen geld en geen baan? Maakt niets uit, binnenkort zwemmen we allemaal in de dollars. Hier heb je een hypotheek waar je de eerste jaren bijna niets aan betaalt, en daarna ineens de volle mep. Maar tegen die tijd heb je toch geld zat, of niet. The economy is booming!'

De failliete Amerikanen traptten hier met open ogen in. Niet zo vreemd ook. Voor miljoenen mensen kwam er, voor het eerst in hun leven, een grote-mensen-huis in zicht, met een echte tuin! Die kans lieten ze niet voorbij gaan. Miljoenen Amerikanen hebben zich een rad voor de ogen laten draaien door de gladde pakken, en zijn een financiële verbintenis aangegaan, met verstrekkende gevolgen. Kortzichtig als ze waren hebben ze dat niet zien aankomen. Of wel, maar hebben ze de gladde pakken en hun mooie blauwe ogen geloofd, en zagen ze de gouden bergen aan de horizon. Wie weet?

Hoe dan ook wisten de financiële instellingen dondersgoed waar ze mee bezig waren: een grootscheepse criminele operatie – een nationaal plan om tientallen miljarden van de Amerikaanse bevolking te stelen. En het is ook gelukt. De ontwerpers van deze plannen zijn de CEO's, de topdirecteuren van de grote instellingen, en ze hebben allemaal weer bonussen ontvangen van tientallen miljoenen dollars. Dat het bedrijf (de bank, de verzekeraar, de hypotheeker) nu miljarden moet afschrijven aan niet ontvangen inkomsten op hypotheek, dat er mensen uit huizen worden gegooid die de kosten niet meer kunnen betalen, dat bedrijven moeten inkrimpen en werknemers massaal moeten ontslaan, daar hebben de CEO's nu even geen boodschap aan.

Die zitten op een boot in Monaco, hun geld te tellen. Nou ja, ons geld.

1 dollar

Je hebt vast wel eens gedacht: als elke Nederlander mij een gulden zou geven, dan ben ik in een klap miljonair!

Helaas doen de Nederlanders dat niet (tenzij de ontvanger de 'Postcodeloterij' heet). Als je van iedereen een klein beetje geld wil hebben, zul je er een zielig verhaal bij moeten houden, of een waanzinnige verkoopbabbel. Als ergens een ramp gebeurt, zoals in Indonesië en Thailand met de tsunami, staat iedereen te wapperen met flappen. Als er wordt geschermd met torenhoge rendementen op een of ander vaag vastgoedfonds in Dubai, vliegen de miljoenen binnen. In beide gevallen weet je gewoon dat het geen zuivere koffie kan zijn.

In het tsunami geval kon het natuurlijk geen kwaad om geld te storten, en daarmee het eigen schuldgevoel af te kopen. Desalniettemin ga je er van uit dat er minstens vijftien (misschien wel twintig) procent aan de strijkstok van de 'goede doelen' blijft hangen. Om van de vastgoedfondsen maar te zwijgen...

De financiële wereld in de VS heeft het net zo aangepakt als het Dubai-vastgoedfonds, alleen op veeel grotere schaal. Met een mals verkooppraatje de argeloze burger misleiden, en zo miljarden naar binnen hengelen.

Het verschil ten opzichte van de Dubai-crimi's zit hem hierin: de grote bankiers in Amerika laten duizenden verkopers het werk doen, terwijl ze zelf achterover leunen. Op deze manier ademt het geheel een geur uit van 'officieelheid'. De grote bankiers zijn immers goede vrienden van de grote politici, je ziet ze samen in dezelfde tv-programma's. Ze komen bij elkaar over de vloer, ze financieren de politieke campagnes. Je kunt je toch niet voorstellen dat deze mensen witte-boorden-criminelen zijn?

En toch is het zo. Over tien jaar zullen de analisten nog steeds de kredietcrisis aanhalen om op dat moment actuele zaken in een breder daglicht te zetten.

De crisis, de enorme hypotheekfraude, heeft de burgers in Amerika nu al meer dan 100 miljard dollar gekost. De mensen die een (belachelijk dure) sub-prime hypotheek hebben afgesloten, en die niet meer kunnen betalen, worden hun huis uit gegooid. De bank vordert dan het huis en verkoopt dat weer. De opbrengst gaat naar de bank. De bank maakt dus twee keer winst met het verkooppraatje. Maar ja, net als in Nederland bij de eerste de beste telefoonshop, werken in de VS de mensen ook maar gewoon voor een basisloon. Misschien krijgen ze wel wat provisie voor de hypotheeken die ze afsluiten, maar de grootste winsten gaan uiteraard naar de hoogste bazen, in dit geval degenen die de 'Scam of the Century' hebben bedacht.

De ene na de andere kredietverstrekker komt in de problemen, omdat er steeds minder geld binnenkomt op de sub-prime hypotheeken. De afsluiters kunnen de maandelijkse termijnen niet meer voldoen. Dan kan de bank nog wel het huis willen verkopen, maar ook dat wordt lastig. Er zijn steeds minder mensen die een huis kunnen kopen. Het probleem wordt dus steeds groter, tenzij iemand weer met een manier komt om het probleem tijdelijk te parkeren. En daarna gaan we weer vrolijk verder.

Waarom schrijf ik dit hele verhaal op (en zitten jullie het te lezen)? Omdat ik het nuttig vind dat je dit weet. En dat je dit de volgende keer in je achterhoofd houdt als je financiële analisten op tv ziet. De analisten houden ervan om de burger de schuld te geven; de burger leent te veel, de burger geeft te veel uit, de burger wedt op het verkeerde paard. Zo zou je je als burger bijna een minderwaardigheidscomplex laten aanpraten: "Ik doe alles vaut!" Maar het is niet de burger die zorgt voor onrust en

ellende – het zijn de greedy, creepy financial specialists. De gladde pakken met hun onbegrijpelijke financiële lingo en een niet-te-stillen dorst naar meer champagne. Zie je de foto's van de ultra-rijken in hun ultra-mooie boten in Monaco? De villa's. De auto's. De helicopters, de beveiliging, de exorbitante vakanties. Ze sturen je volgende week een Ansichtkaart – jij hebt ten slotte betaald.

Bart

Ps: paspoort kopen?